

KURJER LITEWSKI

w WILNIE we WTOREK DNIA 25 WRZESNIA V. S. 1817 ROKU.

WIADOMOSCI KRAJOWE.

— W i l n o —

Stosownie do obwieszczenia w Nrze 75 gazety naszej uczynionego, Wileńskie Towarzystwo Dobroczynności, do publicznej wiadomości podaje, iż z widowiska sztuk konnych przez JPana *Finardi*, w dniu 10 t. m., danego na dochód ubogich, całkowitego było przychodu złt. 2,086 gr. 15, rozchodu złt. 144 gr. 5, a zatem weszło do kassy Towarzystwa złt. 1,942 gr. 10.

Czytamy w gazecie, *Poczta Północna*, z Petersburga pod dniem 15 września: „W przeszłą niedzielę, d. 9 t. m. w pałacu zimowym Jego Cesarskiej Mości, po mszy, miał audyencyą pożegnania u Najjaśniejszych Cesarzowych, *Elżbiety Alexiejowny* i *Maryi Federowny*, nadzwyczajny poseł portugalski i minister pełnomocny komandor, *Saldanha de Gama*, a potem w pałacu anickowskim u Jego Cesarskiej Wysokości, Wielkiego Xiążęcia Jegomości, *Mikołaja Pawłowicza*. Po tych wysłuchaniach otrzymała szczęście złożenia pożegnania Najjaśniejszym Cesarzowym, Pani *Saldanha de Gama*, małżonka wyżej pomienionego posła.

Tegoż dnia równie miał szczęście złożyć pożegnanie Najjaśniejszym Cesarzowym i Wielkiemu Xięciu Jmci, podpółkownik wojsk sardyńskich Hrabia *Meister*.

Pełniący obowiązki sprawującego interessa przy dworze duńskim, radca kollegialny *fon Brin*, nayłaskawiej mianowany radcą stanu.

Mianowani wicegubernatorami: *astrahańskim*, radca tamecznej izby skarbowej, radca kollegialny *Jefimenko*; *saratowskim*, rzadzca kancellaryi departamentu robot górniczych i solnych, radca kollegialny, *Zeleznow*; *wiackim*, zarządzający tamże kantorem udziałów, radca kollegialny *Zmakin*; *nowogorodzkim*, zostający w departamencie podatkow i poborow, radca nadworny *Filatjew*, i razem radcą kollegialnym; *kaukazkim*, radca izby skarbowej grodzieńskiej, radca nadworny, *Tiustajew* i razem radcą kollegialnym; *smoleńskim*, półkownik *Temirow*, z przemianą rangi wojskowej na cywilną rzeczywistego radcy kollegialnego.

Mianowani dyrektorami handlowego banku państwa: członek kantoru rachunkowego petersburskiego, radca kollegialny *Gradow*; dyrektor podobnegoż kantoru w *Teodozyi*, radca kollegialny *Furman*; zostający w departamencie dóbr państwa dla sprawowania szczególnych poleceń, radca kollegialny, *Gruszecki*, i dyrektor banku assygnacyjnego oddziału moskiewskiego, radca nadworny, *Timofiejew*.

Radca kollegialny, *Michał Kisielewski*, mianowany rzadcą kancellaryi kapituły rosyjskich orderów.

D. 1 t. m. odprawiło się uroczyste otwarcie pensyi ślachtetnej, przy Głównym Instytucie Pedagogicznym założoney.

Do Moskwy przywieziono monument dla obywatela *Minina* i Xiążęcia *Pożarskiego*. Mieszkańcy Moskwy cieszą się, iż spełnia się życzenie ich, widzieć, drogi ten pomnik, wzniesionym w pośród murów starodawnej stolicy. Postawiony będzie na placu czerwonym, między *Kremlem* i nowo zabudowanymi sklepami. Teraz wynoszą go na brzeg u mostu murowanego, a lud mnogi zgromadza się codziennie dla jego oglądania.

Gazeta, *Zuschauer* donosi z *Rygi* pod dniem 15 września. Dziś w dniu koronacyi N. Cesarza Jegomości, *Alexandra I.* uroczyste odkrytą i poświęconą została, na pamiątkę nieśmiertelnych zwycięstw Najjaśniejszego Monarchy naszego, wzniesiona, przeszło 48 stóp wysokości mająca, granitowa kolumna. Po odprawionem publicznem nabożeństwie, wszystkie władze i urzędy ziemskie i miasta, duchowieństwo i znakomitsi kupcy, — którzy koszt na pomnik ten złożyli — zebrali się do JW. Jenerał Gubernatora, Margrabiego *Paulucci*, i udali się z zamku na miejsce pomnika, w około którego stały w paradzie znajdujące się tu woyska i gwardya mieska. W pośród gromu dział i odgłosu dzwonów, duchowieństwo Greko - rosyjskie odśpiewało uroczyste *Te Deum*: poczem Oberpastor miasta, *Dr. Bergmann*, obrząd poświęcenia i modły odprawił. Potem gwardya mieska konna i woysko piesze przeciągały z muzyką przed pomnikiem, w obliczu niezmiernej liczby widzów. — Wieczorem miasto było oświecone.

Oto są, w przeszłym numerze wspomniane, *Prawidła*, objęte w potwierdzonym, dnia 12 kwietnia 1804 roku przez Jego Cesarską Mość, przełożeniu Ministra spraw wewnętrznych, z prawami i korzyściami dla kolonistów, na ziemiach obywatelskich osiadających:

1. Koloniści, na ziemiach obywatelskich osiadający, na mocy manifestu 1763 roku, powinni mieć wolność wyznawania religii i bydź wyjętymi od wojskowej i obywatelskiej służby, przez cały czas pobytu swego w *Rosyi*, chyba sami dobrowolnie tego chcieli.

2. Ażeby właścicielom ziemi większą podać łaćtwość i korzyści w tymże rodzaju zaludnienia, powszechną zasadę dziesięcioletniej ulgi dla kolonistów skarbowych, rozciągnąć i na kolonistów, osiadłych na ziemiach obywatelskich, zastrzegając, iżby po upłynieniu takowego terminu, obywatele wnosili za nich do skarbu zwyczajne podatki, jakie opłacają włościanie obywatelscy.

3. Ziemskie powinności mają odbywać koloniści od czasu osadowienia się swojego, zarówno z innymi mieszkańcami tej gubernii, gdzie będą zamieszkali.

4. Koloniści na obywatelskich ziemiach osiedli, mają bydź zupełnie wolni od osobistego poddaństwa, i chociaż w czasie rewizyi zapisani będą do ziemi, na której siedzą, jednak przez to nie tracą praw swoich, i żadna władza urzędowa nie może przyjąć zapisania się ich na wieczne poddaństwo.

5. Właściciele ziemscy mogą z kolonistami zawierać umowy na pewne lata względem ich powinności, podawać je do miejsc urzędowych dla zapisania do akt, a w zdarzonej potrzebie dla rozstrzygnięcia sporów podług praw o kontraktach.

6. Koloniści, dopełniwszy obowiązków umówionych z właścicielem ziemi, mogą przechodzić od jednego właściciela do drugiego.

7. Na tych ogólnych zasadach pozwala się wszystkim właścicielom ziemi, nietylko przyjmować, ale i sprowadzać kolonistów zza granicy, i osadzać ich na swych ziemiach, podług wzajemnej a dobrowolnej

między nimi zgody na warunki względem powinności i robocizny. „

Liczba okrętów: przybyłych do *Kronstadt* do dnia 10 września, 1,455. — W *Rydze* do dnia 18 września: przybyłych 1835, wyszłych 1491.

Cena zboża w *Rydze* d. 18 września: Łaszt żyta 365 rubli ass.; Łaszt jęczmienia 370 r. ass.; Łaszt owsa 264½ rubli ass.

Kurs wileński na asygnaty: rubel sr. 3 r. 89 k.; dukat 11 r. 9 k.; imperyal 38 r. 30 k.

Królestwo Polskie

Z *Warszawy* dnia 27go września.

Dnia 24 b. m. obchodzono tu ze zwykłemi uroczystościami, dzień urodzin N. Wielkiej Xiężny *Anny Teodorówny*. Dziś zaś stolica obchodzi rocznicę koronacyi Najjaśniejszych Cesarstwa *Jchmóśc*.

Kommissyja sprawdzająca pretensye osób wojskowych.

W dalszém postępowaniu swych czynności uwiadomienia niniejszém byłych urzędników korpusu Inspekyi Popisów Woyska, — Płatników Wojskowych, — Ordonnatorów, — Kommissarzy Wojennych i ich Adjunktów, — Officerów pensjonowanych, tudzież Officerów, podofficerów i żołnierzy pułków 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, i 13 piechoty, niemiecy 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 i 14 jazdy woyska dawniey Xięstwa *Warszawskiego*, nakoniec Officerów z korpusu 8go dowództwa niegdy s. p. *JO. Xięcia Poniatowskiego*, i z dowództwa *JW. Jenerala jazdy Dąbrowskiego* na żołdzie *Francyi* w roku 1815/14 będących, nadto Officerów z *Hiszpanii* powróconych, że pretensye ich o zaległy żołd tak do byłego Xięstwa *Warszawskiego*, jako i *Rządu Francuzkiego* poczynione, są już sprawdzone i poświadczona szczegółowo wygotowane, które każdemu wydawane będą przy zachowaniu formalności w *Korrespondencie gazety Warszawskiej* roku bieżącego pod *Nmi 43, 44 i 45* ogłoszonych. — W *Warszawie* dnia 15 września 1817.

Jenerał *Dywizyi*, Naczelnny Dowódca *Artylleryi i Korpusu Inżynierów*, Prezes *Kommissyi Sierakowski*.
Członek *Kommissyi Kozłowski*.

WIADOMOSCI ZAGRANICZNE

N i e m c y

Królestwo *Saskie* mieć będzie także *Radę Stanu*. Zastrzegł sobie Król mianowanie nadzwyczajnemi iey członkami osób, znanych z talent w i cnot swoich, bez względu na urodzenie. Obiecują sobie wiele dobrego z tego urzędzenia; zwłaszcza co do układu nowej naszej konstytucyi.

Dnia 4 b. m. wyszło w *Sztuttgardzie* urządzenie Króla *Wirtemberskiego* względem podatków z roku 1817 na 1818, które wynoszą 2,400,000 złotych niemieckich.

18tu *Deputowanych* miasta *Sztuttgardu* nie chciało wykonać przepisanej przysięgi. Oddalono ich potem, lecz nikogo ieszcze na ich miejsce nie obrano.

(Z *Korr. hamb.*) *Moguncya*, dnia 13 września. Gazeta tutejsza zawiera, co następuje: „Roku od narodzenia Pańskiego 1436 jeden z naszych rodaków z *Moguncyi*, o czem wie świat cały, wynalazł sztukę drukarską; o czem zaś świat jeszcze nie wie, ale przez niniejsze pismo wiadomość otrzymać ma, jest: że w roku 1817, w nocy z d. 24 na 25 sierpnia, Pan *Henryk Peters*, rodem z *Moguncyi*, szukane daremnie od tylu wieków, *Perpetuum mobile*, wprowadzie nie na miejscu w *Moguncyi* ale w *Bruzelli*, gdzie, w chwili téy przebywa, wynalazł. Drukowane ogłoszenia o tym najważniejszym ze wszystkich wynalazków otrzymali mieszkający tu jego przyjaciele i znajomi. Otrzymaliśmy jedno z tych ogłoszeń, z którego się dowia-

dujemy, „że wynaleziona przez Pana *Petersa* machina użytek przynieść może nietylko Cesarzom, Królom i Xiążętom, ale i najniższemu w społeczeństwie człowiekowi. Cesarzom, Królom i Xiążętom służyć może do wojny, dla oszczędzenia krwi ludzkiej; ułatwienia i otrzymania zwycięstwa. Można ją uzbroić pałaszami i tym sposobem utworzyć całe szwadrony jazdy, niepotrzebując nikogo do robienia pałaszami; podnosi je sama, i może szybkością swoją łatwo uderzać na nieprzyjaciela. Mogą być ieszcze do maszyny przyrządzone całe baterye, które potrzebną amunicyą z sobą prowadząc, same nabijać i strzelać mogą. W takich miejscach, lub na wązkich drogach, gdzie zawracanie trudne lub całkiem jest niepodobne, albo też w odwrótach, machina ta, bez obracania się i bez żadnego niebezpieczeństwa, powraca znowu tą samą, którą szła, drogą. Szczególniey jest użyteczną dla handlu, gdyż transport towarów z dalekich krajów tańszo i skuteczniey może. Machina ta przebiedzie może 100 mil drogi we 12 godzinach; na przewiezienie zaś towarów z takiej odległości zwyczajnemi wozami 14 do 16 dni potrzeba; a za pomocą takowej maszyny można je najwięcey we dwóch dniach na miejsce dostawić. „

„Gdyby machina ta w przeszłych smutnego wspomnienia latach wynaleziona była, sprawiłaby zapewne ulgę powszechnę nędzy. Łatwymby się stał przywóz zboża z wewnętrznych prowincy rossyjskich do portów morza bałtyckiego, albowy go w każdej porze roku ładem skuteczniey można byłoby. Ponieważ, iakśmy już uważali, siłę maszyny w miarę iey powiększenia powiększyć można; przeto również użytą być może do żeglugi, a to nawet, że przeciw wiatrom płynąć, czas swego przybycia oznaczyć i niebezpieczeństwo zmniejszyć można. Zegarmistrzostwo odmienne zupełnie przyymie systema. Zegary, poruszane za pomocą tej maszyny, w prostocie swey przewyższą sztuczne dzisiejsze zegary *marynarskie*; idź one będą regularniey od wszystkich innych; gdyż w składzie ich obeydzie się bez wagi, sprężyn i nakręcania. Za pomocą siły i szybkości tej maszyny, rolnik, który do zarobku mógł w kilku dniach sprawić; albowiem razem orać, siać i bronować może; zbieranie z pola także prędzey, aniżeli zwyczajnie, skuteczniey się może etc. „

S z w e c y a

Ze *Sztokholmu* 9 września. Niedawno spuszczone z warsztaru w *Karlskronie* okręt liniowy 7400-działowy, nazwiskiem *Król Karol XIII*. Jest on najpiękniejszym z całej flotty *Szwedzkiej*, której powiększenie zwróciło na siebie uwagę *Rządu*. Mieszkańcy *Norwegii* mają nadzieję, iż Królowie nasz przybędzie tam z synem swoim, Xięciem *Oskarem*. Słychać, iż d. 4 listopada przybędzie do *Chrystyanii*, i że dnia 7 tegoż miesiąca odprawi się na nadzwyczajnym Seymie uroczysta instalacya Xięcia *Oskara* na *Vice Króla* *Norwegii*.

Okazuje się z rachunków wydziału wojennego, iż kampania w latach 1808 i 1809 kosztowała *Szwecyi* 20 milionów 565,538 talarów; na to *Anglii* dała 6 milionów 648,043 talarów posiłków pieniężnych. Wydatki na wojnę od roku 1788 do 1790 wynosiły 23 milionów 280,098 talarów, a wojna z *Anglią* roku 1811 kosztowała milion 82,552 talarów.

(Z gaz. berl.) Paryż, dnia 12 września. Minister spraw wewnętrznych zazaądał od prefektów, ażeby mu podali dokładny spis osob, znajdujących się d. r. t. m. w więzieniach ich departamentów. Na przyszłość spisy podobne podawane być mają co kwartał.

Małżonka Marszałka Davoust jest siostrą Jenerała Leclerc, który ożenił się był z iedną siostrą Bonapartego: oyciec zaś tego Jenerała był kapelusznikiem.

Kraży tu znowu zapomniana anegdota, że Ludwik XVI własną ręką napisał był iakąś sentencyą na kartce, którą rozdzielił po połowie między swoją córkę i ówczesnego Delfina (Ludwika XVII); i że mniemany Delfin, osadzony w więzieniu w Rouen, przysłał teraz swoją połowę.

W Lyonie, d. 3 t. m., 13 wystrzałów działowych obwiesiło przybycie Marszałka Xiążęcia Raguzy. Towarzystwo mu szwadron strzelców; wołano: Niech żyje Król! Marszałek wysiadł w paacu arcybiskupim, a nazajutrz złożyło mu uszanowanie duchowieństwo, oraz urzędy cywilne i wojskowe. Mówią, że on poczyni wielkie odmiany w urzędach cywilnych i wojskowych. Wymieniają Jenerała Donadieu, Prefekta Chabrol, Intendenta Caniel &c.

Donoszą z Soissons, że iednemu woltýzerowi z gwardyi Królewskiej, na zaszczyt Króla i Pana swego, udało się zatknąć białą chorągiew na najwyższym szczycie iedney z wież dzwonicy opactwa s. Jana. Dwóch żołnierzy, którzy w innym smutnym czasie zatknąć chcieli na tymże miejscu znak rewolucyyny, potamało karki; wiernemu woltýzerowi udało się iednak ten dobry czyn, a ku wielkiej radości mieszkańców przyległych okolic powiewa teraz z wierzchołka wieży biała chorągiew. Nim życie swoje dla tak chwalebego przedsięwzięcia w niebezpieczeństwo podał, sporządził testament, i cieszył się, że jest w stanie uczynić cokolwiek dla Króla i oyczyzny.

Zachodzące jeszcze od pokoju Utrechtskiego zatargi między Francją i Portugaliją, o granicę prowincyi Gujany w Ameryce, zostały nareszcie szczęśliwie ułatwione, za pośrednictwem dworu Angielskiego uktada się teraz stosowny traktat.

Docięczono, iż tajny wydział rewolucyonistów przestał nagle rozdawać pieniądze, i liczni jego aienci nie biorą już płacy. Zdaie się, iż obojętność ta ma związek z wielką osadą w Zjednoczonych Stanach północney Ameryki, dla wszystkich Francuzów przywiązanych do republikanizmu i niechętnych ku Burbonom. Wszystkie fundusze i pieniądze, należące do strónników rewolucyynnych, mają być obrócone na przyprowadzenie tey osady w Ameryce do kwitnącego stanu, i zwabienie liberalistów do nowego świata.

Wiadomo, iż oficer nazwiskiem Monnier, uznany za herszta spisku, którego celem było otrucie dowódcy w Vincennes i opanowanie tey twierdzy, został skazany na śmierć, a na kilka minut przed wyzuczeniem do stracenia iego czasem, obiecał ważne rzeczy wyiawić. Otrzymał potem Monnier przebaczenie: lecz nie wiedziało, co odkrył. Teraz się zaś pokazało, iż donosił o tajnym towarzystwie, które się towarzystwem czarney szpilki nazywało.

Xiążę Talleyrand bawi w Montpellier.

W nowej sztuce teatralney wymazała policya tuteysza dwa następujące wiersze: *Lorsque de tous côtés l'intrigue sollicite, On peut perdre sa place, et*

garder son mérite. (Kiedy intryga wszędzie się wciśk można swój urząd postradać, a zasługi utrzymać.)

Jedno z pism publicznych tuteyszych umieściło polityczny obraz Europy: Przytoczymy z niego dwa wyjątki: Hiszpania: Lud woła o względy i łaskę. Szwajcarya: Osobliwszy widok wystawiają przejazdki Pani Krüdener, iey radców i towarzyszących iey żebraków. Wszędzie odpędzana, a nigdy nie odstraszona, wychodzi iedną bramą, a powraca drugą. Mahomet popierał swoje kazania mieczem, a ona złotem.

Drukarz tuteyszy Chaeson wybił testament Ludwika XVI, na czarnym atlasie złotemi głoskami. Ma szerokości 25, a długości 20 cali. Drukarze teraz ustawę konstytucyyną złotemi głoskami na zielonym atlasie, i testament Królowey Maryi Antoniny srebrnemi głoskami na czarnem tle; w mniejszym formacie.

H I S Z P A N I A

Z Madrytu 24 sierpnia. Z powodu szczęśliwego połogu Królowey naszej rozdano wprawdzie ordery, lecz żadney amnestyi dla liberalistów nie ogłoszono. Jenerał Castanos, dowodzący w Katalonii, prosił usilnie Monarchę o przebaczenie oficerom, którzy do spisku Jenerała Lacy wplątani byli. Siedzą w twierdzy Mont-Joug; gdzie Castanos bardzo łagodnie obchodzić się z nimi zaczęli.

Gazeta berlińska umieściła pod artykułem z Paryża: Królowa hiszpańska bardzo ciężki połog mieć miała. Powierzyła się akuszerowi, a ten popełnił omyłkę; którą poprawił potem fakultet medyczny.

O śmierci jenerała Lacy; tak rozmaite są wiadomości, iż niewiadomo, którą za rzetelną przyjąć. Podług iednych powieści, żył on w więzieniu na wyspie Majorce; podług innych publicznie rostrzelany został; po wypowiedaniu się trzem dominikańom, a własnemu spowiednikowi testament swój i list do Króla hiszpańskiego oddał; podług tychże wiadomości, pogrzebiony został w klasztorze dominikańskim. Wreszcie, podług nayspóźniejszych wiadomości z Madrytu, wylądowawszy d. 4 lipca, zemknąć usiłował, ale od towarzysza swego szablą zabity został: chociaż i o tem wątpią.

A U S T R Y A

Według naysnowszych doniesień z Hermansztadu z dnia 9 września, oglądał tam N. Cesarz Jegomość w dniach poprzedzających okolice tego miasta, a potem był na sessyi Administracyi skarbowey. Dnia 10 września myślał J. C. K. Mość, udać się na granicę Wołoszczyzny, dla oglądania tamże urządzeń kwarantany i szczatkow drogi rzymskiej, zwanej *Via Julia*. Dnia 12 zamysłali NN. Cesarstwo Ichmość puścić się w podróż do Kronsztadu. Zięć Xiążęcia Wołoskiego, Ban Arghiro-pulo, mający od niego zlecenie powitać uroczystie NN. Cesarstwo Ichmość po Ich przybyciu do Hermansztadu, miał dnia 8 września zaszczyt być przedstawionym Cesarzowi i Cesarzowey.

Uprzywileiowana gazeta Wiedeńska z dnia 19 września donosi z Budy, że Jey Cesarzewicowska Mość Arcy-Xiężna Hermina, Małżonka Arcy-Xięcia Palatyna Węgierskiego, tak nieszczęśliwy miała połog, iż bliźnięta, córkę i syna, instrumentami dobyć musiano, samey zaś matki, mimo wszelkich środków i nateżeń sztuki lekarskiej uratować niezdolano: gdyż natura bynajmniej iey nie pomagała. Arcy-Xiężna Hermina umarła d. 14 września o godz. 2giey po południu w konwulsjach; a bliźnięta są zdrowe. Z powodu iey śmierci, napełniającey boleścią Małżonka i Najjaśniejszą Rodzinę, przywdział dwór Cesarsko-Królewski d. 22 września żałobę na 6 tygodni.

Dnia 12 b. m. powrócił tu ze Włoch Xiążę Mettrnich, Minister Stanu interessow zagranicznych. Hrabia Filip Edling, były W. Marszałek Arcy-

Xiężney *Leopoldyny*, małżonki Królewica Portugalsko-Brazylijskiego, wyjechał d. 13 b. m. z *Wiednia* do *Schönbrunn*, gdzie został zaproszony na obiad do Cesarzewicza następcy tronu. Sam się podług zwyczaju swojego powoził; w drodze wypadły mu nagle leyce z ręki; uniosły konie, i uderzywszy o słup złamały dyszel; Hrabia wyleciał z pojazdu, i skaleczony w kilku miejscach w głowę, leżał bez zmysłów na ziemi; sprowadzono chirurga i Xiędza, lecz Hrabia umarł w kwadrans. Niespodziewana śmierć tego powszechnie szacowanego starca, zasmuciła wszystkich, którzy go znali.

ANGLIA

(z gaz. hamb.) Londyn, dnia 9 września. Niepodlega już żadney wątpliwosci, że Hiszpania; dla ukończenia walki ze swoimi amerykańskimi osadami, starała się formalnie o pośrednictwo nasze i innych wielkich mocarstw. Wszystko na tem zależeć będzie, czy Król *Ferdynand* zgodzi się dla poddanych swoich, którzy rokosz podnieśli, na warunki, któreby uchyliły tylekroć wznawiane zakazania. Wtedy W. Brytania zapewne najsukuteczniej mogłaby pośrednictwa swego dopiąć. Czy iednak mocarstwa lądowe do dzieła tego należeć zechcą, za ledwo się tego spodziewać można: gdyż powiększey części żadnego związku, ani stosunku w z Ameryką hiszpańską nie mają.

W *Havannah*, na wyspie *Kubie*, codziennie krwawe rozruchy zachodzić mają.

Czytamy w gazetach tutejszych, iż na początku tego roku, to jest: w marcu, gazeta dworska ogłosiła w przeciągu 3 tygodni 164 bankructw; w ostatnich zaś 3 tygodniach doniosła tylko o 44 takichże wypadkach. Jest to dowodem szczęśliwey odmiany w stanie handlu naszego.

Wiele ludzi umiera w Irlandyi z zaraziłwey gorączki, która panuje w *Dublinie*.

Xiążę Rejent darował Xiążęciu *Wellingtonowi* kolosalny posąg *Bonapartego*, robiony przez sławnego *Cannova*.

Policya intezsza, znalazła w przeszłą sobotę kartki, czyli bilety, na których były te słowa: *Przyjaciele reformy! wieczera w sobotę wieczorem d. 6 września na ulicy Chronicle; uczta zacznie się punkt o godzinie gtey; cena od wejścia pół talara*. Rozumiano, iż wi chrzyciele spafielscy myślą znowu o jakim rozruchu, ile że właśnie o tey porze kończy się iarmark, na który pospólstwo tłumem schodzić się zwykło, a zagrzawszy głowę trunkami, mogłoby się łatwo dać uwieść. Rozkazano więc, azeby wojsko było w pogotowiu, na wszelki wypadek. Oddział gwardyi patrolował po nlicach. Utrzymano tym sposobem spokójność, i iarmark skończył się bez najmniejszego rozruchu.

Pan *Philipps*, który po śmierci *Sheridana* uchodzi za pierwszego mówcę w Parlamencie, powstawał niedawno na zgromadzeniu w *Liverpool*, przeciwko ciągłemu ścieśnieniu wolności Katolików Irlandzkich: — „Narzekacie (rzekł) na porywczosć Katolika irlandzkiego; lecz możecież się temu dziwić? Wszak on napełnia wasze skarby, żywi waszych Xięży, (*) stawa wspólnie do boju, dzieli z wami ciężary, niebezpieczeństwa i wszystko — oprócz praw waszych! Dziwnoż tedy, że jest porywczym? Nie masz już żadnego pozorów przeciwko nadaniu mu swobod; Katolicka Europa zostaje w związku z wami; Burbonowie zasiadają na tronie; *Bonaparte* jest waszym więźniem; Papież waszym przyjacielem; a wszelako zniewaga jest ieszcze udziałem Irlandczyka. Katolik Irlandzki zanosil pokorną prośbę; łagodność jego uważano za słabą obojętnosć; prosił więc śmieley, a jego przełożenie poczytano za bezwstydną zuchwałosć. Prosił w czasie pokoju; odpowiedziano mu, iż ieszcze nie czas; prosił podczas wojny, oświadczone mu podobnie, iż ieszcze nie jest pora. W przeciągu czasu między wdyną i pokojem, podał znowu Irlandczyk prośbę, i znowu odebrał odpowiedź: *Nie czas ieszcze*. O hańba! hańba! Pociesza mię atoli ta iednakowosć odpowiedzi; sądzę bowiem,

iz z niego wyniknie lekarstwo na cierpienia obudwoch kraioy, a tém jest: *reforma Parlamentu*.”

Dziennik *Times* donosi, iż odrzucono wnioszek względem nałożenia cla na wprowadzane do *Lipska* towary angielskie; szkodziłoby to bowiem wolności handlowey, bez której *Lipsk*, iako wielki skład towarow dla północney Europy, utrzymać się nie może: — „Dziennikarze stałego lądu (wyraża daley wspomniona gazeta) poczytają zapewne to niepatryotyczne postanowienie względem miasta *Lipska* za występki ludowi angielskiemu. Prawda, iż okrutnie bardzo handlujemy, gdy towary nasze przedaiemy na iarmarkach w *Lipsku*, a przez to się do wielkosci i bogactwa tego średniego punktu handlu lądowego przykładamy. Niesądziemy atoli, aby *Lipsk* przynajmniej, lub *Frankfort*, *Hamburg*, *Lubeka* i *Gdańsk*, szemrały przeciwko zakazowi spruwadzania towarow zagranicznych.”

Jedno z tutejszych pism publicznych przypomina urządzenie Królowey *Elżbiety* względem anglikow wyjeżdżających za granicę. Gdy który Anglik chciał wyjechać, Sekretarz Stanu wypytywał się go ściśle o przyczynę podróży. Jeśli wyjeżdżał za interesami, w tym razie dostał paszport; iesli zaś tylko chciał poznać zagraniczne zwyczaje, Sekretarz Stanu pytał się go, czy li zna zwyczaje własnego kraju, a skoro dokładney o nich nieposiadał wiadomosci, radził mu, aby pierwey odbywał podróże w swoim kraju.

PRUSSY

W niedzielę d. 21 września, N. Król Jmć Pruski, w pożądanym stanie zdrowia, po dziewięcibytgodniowej podróży, przybył do *Potsdamu*.

Gazeta ryzka, *Zuschauer*, w liczbie rozmaitych wiadomosci, wyraża: Doniesienia o rozruchach we *Wroclawiu* coraz się ważniejszymi stają. Jedna z gazet kładzie 200 ranionych, a 20 zabitych: co iakby utarczkę znaczyło.

Revolucya w Meksyku.

Kraina ta składa się z dwóch głównych Kapitanii *Mexyko* i *Jukatan*. Ludnosć wynosi 6 milionow, a sama stolica liczy 140 tysięcy mieszkańców. Tu była rewolucya ieszczelniej dziełem Xięży, a głową iey miał *Hidalgo*, Pleban w *Dolores*. Jeden z kollegow iego *Iturniaga*, Kanonik *Walladolidski*, wydał tajemnicę na śmiertelnem łożu, i przyspieszył przez to wybuchnienie rewolucyi, nim ieszcze dojrzała. *Hidalgo* zapalił ducha Indyan, uzbroił ich, i w krótkim czasie liczył 100,000 woiownika. Wystąpił iako wódz naczelny w pysznym mundurze koloru błękitnego z wyłogami czerwonymi ze złotym i srebrnym haftem, i przepaską bogato złotem haftowaną. Na piersiach miał medalion, na którym był wizerunek N. Panny *de Guadeloupe*, w całym *Mexyku* wielce uwielbiany. Chorągwie miał białe i błękitne. *Venegas*, przybyły z *Kadyxu*, iako nowy Vice-Król, wezwał pomocy kościoła przeciw Plebanowi *Hidalgo*, rzuconą na niego i uczestnikow iego klątwą przez Arcybiskupa *Mexykańskiego*. Powodziło się jemu zrazu bardzo pomyślnie: pobił Jenerała *Truxillo* pod *Monte de la Cruz* i postępował nawet ku stolicy, nieśmiał atoli uderzyć na nią, ale owszem rzucił okolicę w nieładzie, ścigany przez *Callejo*, następcę *Venegasa*, który naczelnie 6000 ludzi rozproszył Indyan, 10,000 trupem położywszy. Ci zemstą uniesieni zamęczyli 200 hiszpanow, dawniej w niewolą wziętych. Wojna trwała do marca 1811, gdzie *Hidalgo* i główny sztab iego wpadli w ręce Królewskich; 52 oficerow przyprawiono o śmierć na poboiovisku; głównego dowódcę i kilku innych zaprowadzono do *Ghiguaga* i stracono. Pozostali dowódcy, *Morelos* i *Rayon*, Adwokat, wiedli daley wojnę. *Morelos* trzymał się na południowym brzegu; przed 18 może miesiacami dostał postrzał w łopatkę. O *Rayonie* mało co wiadomo; usadowił się w nieprzystępnych górach i ztamtąd utrzymuje stronę królewską w boiaźni. Terazniejszy Vice-Król *mexykański* donosi, że ieszeli granice, lub brzegi niebędą zaczeplone, lub Amerykanie nie ogłoszą się przeciwko hiszpanii, niczego się dla sprawy królewskiej obawiać nienależy.

*) Katolicy, którzy siedm dziesiątych części ludnosci Irlandyi składają, na to najbardziej utyskują, iż Xiężom Protestantom dzięcić się dawać muszą.

